

tiszáló hatalmát, és az emberre úgy tekint, mint aki folyvást szükségét érzi annak, hogy alkalmazkodjon valahogyan. Az embert szenvedő állapotban levőnek tekinti, igaz azonban, hogy a szenvedés nem mindig az emberiség hordozója, de épp ebben rejlik e könyv humanista tartalma. A kiútatlanság kérdése a teljesség iránti érzék elvesztésének következménye, ami, hadd jegyezzük meg, e század egyik jellemzője. Az embert korlátok veszik körül (az ember korlátok nélkül nem emberi lény, mert szabadság nem létezik önmagában és önmagáért, az igazi és valódi szabadság érzése csak valamilyen korlátok között létezhet), szüksége van rájuk, ha meg is szabadul tőlük, nem szabadulhat meg úgy, hogy mindenki számára megszűnjének létezni, de ugyanakkor képes hozzájuk alkalmazkodni és legyőzni őket. A másik történetben Miloš Ostojin forradalmi módon viszonyul a kérdéshez, míg Šnek a megszűnésre törekszik, de csak saját megszűnésére. Ebből ered elvesztése és magánya.

Az *istentelenség iskolája* című történet az előbbinek ellentéte. Az első történetben Šnek mindenáron személyiségének elvesztésére törekszik és végül arra a felismerésre jut, hogy ez nem sikerült neki. Dulić alakja ugyanilyen tartalmi határok között adott: a háború, fia, Ježan betegsége és a család; ő is kétségbeesetten keresi önmagát, csúszva-mászva mások elé, miközben elveszíti az emberiség minden jellegzetességét, úgyhogy a cél és az eszköz egy undorító melaszba olvad össze. Dulić Ostojin halálán keresztül

éli át az őt akadályozó korlátok megszűnését. Dulićnak, Šnekkel ellentétben, sikerül megszabadulnia ezektől a korlátoktól, mert a szabadság az értelem szférájából átlép a jelentés — a logika szférájába, az erkölcs gondolata cselekedetével kapcsolatban nála csak egy pillanatra lobbán fel, de nem áll semmilyen kapcsolatban tétével, gonosztétével, csak beteg fia, Ježan sorsa miatti féltelme váltja ki benne. A felismerés aktusa (Šnek a felismerésig jut el, Dulić pedig a felismerésen keresztül) egzaltáltan jutatja el az újabb felismerésig, hogy nincs isten, hanem az ő maga — Dulić! Ez nem frázis, hanem lényegbevégoan fontos Dulić alakjának jobb megismeréséhez, ő az, aki sokról dönt. Cselekedeteinek és gondolatainak szennyességén keresztül eljutott saját üledékéig, megtalálta önmagát, sikerült megszüntetnie a korlátokat, amelyekről sajnos sohasem tudta, hogy gátolják, sőt azt hitte, lehetővé kell tenniük számára, hogy ő — Ő legyen! Dulić nem érzi magát elveszettnek, mint Šnek, mert ő a látszólagos önbizalomban nem is létezik. „És egyben küldjék el a kabátját; megparancsolhatja ezt nekik, bármit megparancsolhat és ők mindenben rá kell hogy hallgassanak” — gondolja a maga isteni trónján.

Végezetül mondjuk el: Tišma jelentős művet alkotott, olyat, amelyben a többrétűség és az összetettség egyszerűséggé olvadnak egybe, mint minden nagy műalkotásban. A felületes olvasó számára azonban ezek az értékek könnyen beleveshetnek magába a tartalomba.

VOJISLAV SEKELJ
(SZILAGYI Valéria fordítása)

MEGÚJÍTHATÓ VALÓSÁG

MISKO KRANJEC: *A Mura hullámain.*
Európa Könyvkiadó, Budapest, 1978.

A jelenkor embere lemeríthetetlen távolságra esett az Édenkerttől, ahol már akkor is függőségi viszonyban volt a léttel. A kigyóbőrbe bújít csá-

bítás trükkje sikerült, az alma hiányzó kis darabkája meghatározta az ember további életmenetét.

Miško Kranjec, a szlovén irodalom élő klasszikusa *A Mura hullámain* című kötetének himnikus elbeszéléseiben hamisíthatatlan emberi vágyakról, feltételes világi romlanságról, részben idillikus világról mesél. A kígyó egy percre sem tágít az ember mellől, a kíváncsiság nagy uralmat élvez a józan ész felett.

Az első elbeszélés Geder-párja a zárt tanyavilág önkéntes foglya, az emberi magányosság hű példája. A magány együtt nő az évekkel. A várakozás egy remélt ünnepnap — a messzi idegenbe szakadt leányuk hazatérése. A nagyvilág rezgése egy kis nyíláson át szivárognak, sejtelmesen, minden konkrétum nélkül. Az eszközök — a magány higitására — az elviselhetőség természetes kellékei: a visszajáró gerlepár szelídsége, Draš az országút gyermeke, egy időre kék foltot fest a tanya fölött elterülő égboltozatra. A hírt hozó levél leányukról — a soha be nem következő ünnepnap végleges dokumentuma. Az évszakonként újluló természet kirívó momentumként húzza alá az ember egyre közeledő elmúlását.

Kranjec azonban tovább mesél. A molnárlegény csapodársága balladisztikus fordulattal zárul, a Mura hullámai a megesett leány titkát

örökre elnyelik. A fonál gombolyodik. A nagy kíváncsiság, a nagy ábránd — a hegyről a völgybe való lejutás, a vándorlás az ismeretlen, hamis illúzióval teli világba; mágneses vonzás, egy újabb sérülési lehetőség, az ember felfedezési kísérletei egyre nagyobb kiszolgáltatottságot eredményeznek. A gerlek bűgása, a malom mormolása, az acél pengése, a boglyakemence duruzsolása, a kis patak csörgedezése, a fű percegése, az álmatag legelők zöldellése, a nagymama halk meséltése a mai ember kő és beton közé ékelődött álomvilága, hajdani boldogságunk elszarusodott, eltemetett, de megújítható valósága.

A mesének nincs vége. Kranjec mindig talál mentsvárat, apró örömköket. A szegénység ajándéka a szeretet. A javakért való versengés kezdte az emberi jóságot, de a bő tartalékból vetésre is jut és minden tavasz új magot érlel.

Ez a novellás kötet nagyon mély igazságokat hirdet, a népdalok, népballadák eredetiségére, a bartóki—kodályi „tisztá forrásra” emlékeztet.

Az iz, az írói világ egy-egy fordítással még tökéletesebb lehet. Gállos Orsolya, Jaksity György, Szilágyi Károly koprodukciója a fordítás „leg”-je.

BARANOVSZKY EDIT

GYERMEKKORUNK ÉLŐ EMLÉKEI

VLADIMIR STEVANOV: *Kuća*.

Osvit, Subotica, 1979.

Vladimir Stevanov *Kuća* (Ház) című, három részből álló, összesen huszonöt verset tartalmazó füzetében gyermekkorának — és valamennyiünk gyermekkorának — emlékeit eleveníti fel az egykor olyan jelentős, de már javarészt örökre elvesztett kedves tárgyak és lények, régi szokások felidézésével, s egyben költői módon rámutat az otthonnak — mindannyiunk otthonának — sorsdöntő szerepére életünkben: „Ott-

honunk közelebb van célunkhoz, mint mi magunk” — mondja az első, címadó rész, a *Ház* mottója.

Az első rész verseiben a költő az otthon hangulatát idézi. A ház falain a fehér szín a tisztaságot, a békét és biztonságot jelképezi a kint uralkodó éj és a házba betörő árnyak sötétjével szemben. Csend és áhitat tölti be az ilyen otthon, s ezt a megnyugvást árasztó hangulatot őrizniünk kell: